

Elżbieta Kołodziejska*

Uniwersytet Zielonogórski

Katarzyna Walentynowicz-Moryl**

Uniwersytet Zielonogórski

WSPOMNIENIE O PROFESORZE EDWARDZIE HAJDUKU W 10 ROCZNICĘ ŚMIERCI

Profesor Edward Hajduk zmarł 9 marca 2015 roku w wieku 85 lat. Dla osób z Nim współpracujących był nie tylko promotorem prac naukowych, lecz także spolegliwym nauczycielem i doradcą w pracy badawczej, a przez wiele lat również znakomitym Kierownikiem Zakładu Metodologii Badań Naukowych. Pełnił ponadto funkcje Prorektora Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego, Dziekana Wydziału Pedagogicznego (później Wydziału Nauk Społecznych) oraz Dyrektora Instytutu Pedagogiki Społecznej.

Droga Profesora ku pracy naukowej wiodła z niewielkiej podkieleckiej wsi Gnieździska, poprzez naukę w Studium Ogólnokształcącym w Toruniu, na Uniwersytet Warszawski, gdzie studiował filozofię pod kierunkiem wybitnych uczonych, profesorów takich jak Władysław Tatarkiewicz, Tadeusz Kotarbiński, Leszek Kołakowski, Maria Ossowska czy historyk Andrzej Zahorski (Kołodziejska 2012, s. 11-13). Wiele z idei filozoficznych, które zgłębiał w trakcie studiów oraz dorobku warszawskich logików i metodologów, Edward Hajduk konsekwentnie praktykował w swoim życiu zawodowym.

***Elżbieta Kołodziejska** – doktor nauk humanistycznych w dyscyplinie pedagogika, emerytowana adiunkt Uniwersytetu Zielonogórskiego. Pracowała w Zakładzie Metodologii Badań (ówczesny Wydział Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu UZ), pełniła funkcję prodziekana ds. kształcenia na Wydziale Pedagogiki, Psychologii i Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego w latach 2007-2012 i 2015-2018; zainteresowania naukowe: proces socjalizacji młodzieży szkolnej, pedagogikę szkoły wyższej oraz zastosowanie technologii informacyjnych w badaniach społecznych, losy zawodowe absolwentów pedagogiki.

****Katarzyna Walentynowicz-Moryl** – doktor nauk humanistycznych w dyscyplinie socjologia, kierownik Pracowni Metodologii Badań Społecznych w Zakładzie Andragogiki i Metodologii Badań Społecznych; zainteresowania naukowe: praktyka badawcza, metodologia badań społecznych.

Na początku pracy dydaktycznej prowadził zajęcia z logiki, socjologii, socjologii edukacji, a następnie – przez wiele lat – z metodologii badań społecznych, w tym pedagogicznych. Wielokrotnie wznawiana książka *Hipoteza w badaniach pedagogicznych: poradnik dla studentów* (Hajduk 1993) stała się jedną z podstawowych pozycji dydaktycznych dla kolejnych pokoleń studentów. Profesor był promotorem kilkuset prac magisterskich oraz ośmiu rozpraw doktorskich; troje spośród wypromowanych doktorów uzyskało następnie stopień doktora habilitowanego.

W dorobku naukowym Profesora Hajduka ważne miejsce zajmuje propozycja badania wzoru przebiegu życia (Hajduk 1996; 2001) oraz niewielka objętościowo, lecz znacząca książka *Człowiek dobry* (Hajduk 2005). Autor przedstawił w niej swoje stanowisko dotyczące najwyższej cenionej formy udziału człowieka w biografii innych ludzi – pomagania poprzez utrudnianie. Dobry nauczyciel, stawiając adekwatne wymagania, „utrudnia” uczniom „życie”, umożliwiając im tym samym rozwój.

Z okazji osiemdziesiątych urodzin Profesora ukazała się książka Elżbiety Kołodziejskiej *Przy herbacie. Rozmowy z Edwardem Hajdukiem*. Wspominając Profesora, warto przywołać tę publikację, ponieważ autorka podjęła w niej próbę przedstawienia Go w sposób odmienny od tego, w jaki był postrzegany przez wielu współpracowników i studentów, dla których był osobą zamyśloną, zdystansowaną, poważną i nieustannie zanurzoną w lekturze dzieł z zakresu filozofii, socjologii, psychologii czy pedagogiki. Obraz ten był wprawdzie trafny, jednak niepełny. Profesor Hajduk nie był bowiem pozbawiony poczucia humoru, dystansu do siebie ani ciepła, które ujawniało się podczas wielogodzinnych rozmów przy Jego ulubionej, bardzo mocnej herbacie.

Tak powstała książka będąca przede wszystkim zapisem „spotkań z mistrzem” – wielogodzinnych rozmów o świecie współczesnym Profesorowi, nie tylko o nauce. Niezwykła ciekawość świata oraz erudycja Edwarda Hajduka inspirowały do podejmowania tematów różnorodnych: od edukacji, jej efektywności i relacji uczeń-nauczyciel, przez język ludzi nauki i polityki, wzorce przywództwa oraz konsumpcji, aż po narodowe przyzwyczajenia i sposoby spędzania czasu wolnego.

Obok rozmów z Profesorem książka zawiera również wspomnienia Jego najbliższych współpracowników, które wzbogacają wiedzę o Nim. Ostatnią część publikacji stanowi „portret Profesora”, zbudowany przez autorkę nie tylko ze słów, lecz także z gestów i znaczeń obecnych „między wierszami”. Profesor Hajduk opisany został jako człowiek ciekawy świata, głodny książek – jak sam mawiał – niezwykle pracowity perfekcjonista, zapatrzony w swoich mistrzów, a zarazem skromny, oszczędny w słowach, oddany

kulturze myślenia, w której rozstrzygający jest argument poparty wynikami badań empirycznych. Cenił i wspierał kulturę studencką, obdarzony dużym poczuciem humoru (szczególnie lubił dobre kabarety), był miłośnikiem dobrej muzyki oraz wody – pływania i kajakarstwa. Miejscem wypoczynku Jego i rodziny były przede wszystkim jeziora, zwłaszcza Lubiatów z uczelnianym ośrodkiem wczasowym, Łągów oraz Lubniewice.

Od 2015 roku, z inicjatywy dr Elżbiety Kołodziejskiej, w Zakładzie (obecnie Pracowni) Metodologii Badań Społecznych organizowane są seminaria metodologiczne poświęcone pamięci Profesora Edwarda Hajduka. Pierwsze trzy edycje zostały przygotowane przez dr Elżbietę Kołodziejską, natomiast opiekę merytoryczną i organizacyjną nad kolejnymi przejęła dr Katarzyna Walentynowicz-Moryl, kontynuując ideę metodologicznych spotkań. W bieżącym roku odbyło się już VII Seminarium Metodologiczne dedykowane pamięci Profesora Edwarda Hajduka. Jest to cykliczne wydarzenie, którego celem – z jednej strony – jest pielęgnowanie pamięci o Profesorze, z drugiej zaś tworzenie przestrzeni do prezentacji i dyskusji nad teorią oraz praktyką badawczą w naukach społecznych. Do czynnego udziału zapraszani są przedstawiciele pedagogiki, psychologii i socjologii, wykorzystujący w swojej pracy naukowej zróżnicowane paradygmaty, modele i metody badawcze.

Tegoroczne Seminarium, organizowane w związku z dziesiątą rocznicą śmierci Profesora Hajduka, odbyło się 3 grudnia 2025 roku. Rozpoczęło je wystąpienie dr hab. Ewy Narkiewicz-Niedbalec, prof. UZ, zatytułowane *Wspomnienie o Profesorze Edwardzie Hajduku (1932-2015)*. Następnie zaprezentowano pięć referatów. Dr Anna Bilon-Piórko, reprezentująca Uniwersytet Dolnośląski DSW oraz Jönköping University, w wystąpieniu *Dyfrakcja jako post-jakościowa metodologia badania sprawiedliwości społecznej w praktykach pomocowych* przedstawiła założenia badań post-jakościowych oraz realizmu sprawczego Karen Barad, a także możliwości zastosowania dyfrakcji na przykładzie badań nad sprawiedliwością społeczną w praktykach pomocowych.

Dr Piotr Zwarycz z Instytutu Socjologii UZ skoncentrował się na charakterystyce specyfiki badań zjawisk trudnych i niedostępnych, posługując się metaforą oblężonej twierdzy i wskazując wyzwania, przed jakimi staje badacz podejmujący tego rodzaju problematykę. Podzielił się również doświadczeniami z realizacji badań, m.in. w środowisku strzelców sportowych.

Mgr Konrad Opaliński z Instytutu Psychologii UZ zaprezentował referat *Psychologia w mikrogravitacji – problematyka badań psychologicznych w środowisku kosmicznym na przykładzie projektu AstroMentalHealth*, omawiając proces projektowania, przygotowania i realizacji badań w środowisku

ekstremalnym, zarówno na Międzynarodowej Stacji Kosmicznej, jak i w analogowym habitacie kosmicznym Lunares.

Dr Roksana Pilawska-Gronostaj z Instytutu Pedagogiki UZ poświęciła swoje wystąpienie zróżnicowanym możliwościom badania filmu jako środowiska nieformalnych praktyk uczenia się. Seminarium zamknął referat dr. Tomasza Fetzkiego z Instytutu Pedagogiki UZ, w którym zwrócił uwagę na często niedostatecznie wykorzystywaną w badaniach społecznych metodę analizy historycznej oraz korzyści płynące z jej zastosowania.

Seminarium poświęcone pamięci Profesora Edwarda Hajduka stało się nie tylko formą uczczenia Jego pamięci i dorobku naukowego, lecz także przestrzenią refleksji nad znaczeniem metodologii badań naukowych w humanistyce i naukach społecznych.

Literatura | References

- HAJDUK E. (1993), Hipoteza w badaniach pedagogicznych: poradnik dla studentów, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego, Zielona Góra.
- HAJDUK E. (1996), Wzory przebiegu życia, Lubuskie Towarzystwo Naukowe, Zielona Góra.
- HAJDUK E. (2001), Kulturowe wyznaczniki biegu życia, Wydawnictwo „Żak”, Warszawa.
- HAJDUK E. (2005), Człowiek dobry, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- KOŁODZIEJSKA E. (2012), Przy herbacie. Rozmowy z Edwardem Hajdukiem, Oficyna Wydawnicza UZ, Zielona Góra.